

Asia: Lausuntopyyntö YVA-ohjelmasta, Ylitornion Kontiovaaran tuulivoimahanke, Ylitornio, Tornio (LAPELY/5808/2024)

Lapin ELY-keskus
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Myrsky Energia Oy suunnittelee Ylitorniolle enintään 30 tuulivoimalan Kontiovaaran tuulivoimahanketta, joka sijoittuu noin 9 kilometriä kunnan keskustaajamasta kaakkoon. Hankkeen sähkönsiirto toteutettaisiin 400 kV:n voimajohdolla suunnitteilla olevien Tornion Martimon tuulivoimahankkeen sähköasemalle tai Karhakkamaan tuulivoimahankkeen sähköasemalle tai 110 kV:n voimajohdolla TLS Verkko Oy:n Kainuunkylän sähköasemalle tai Kitkiäisvaaran sähköasemalle.

2 Lausunto

Luonnonvarakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua Ylitornion Kontiovaaran tuulivoimalahankkeen YVA-ohjelmasta ja lausuu seuraavaa.

Hankealueen lähistöllä sijaitsee lukuisia Natura 2000-suojeluohjelman alueita. Kainuunkylän saaret (FI1302105, SAC/SPA) Natura 2000 -alue on kooltaan 1005 ha ja sijaitsee Ylitornion kunnan alueella, noin 4 km tuulivoima-alueelta ja länsipuolen sähkönsiirtoreiteiltä itään. Kontiovaaran tuulivoima-alueesta ja sähkönsiirtoreitiltä SVE3 itään noin 4 km etäisyydellä sijaitsee Tornionjoen - Muonionjoen Suomen puoleinen Natura 2000-alue (FI1301912, SAC). Tuulivoima-alueesta noin 6 km pohjoiseen sijaitsee Heinivuoma-Pietinvuoma (FI1302103, SAC) Natura 2000 -suojelualue. Ahvenjärvi-Lehdonjärvi (FI1302108, SAC/SPA) Natura 2000 -suojelualue on kooltaan 280 ha ja se sijaitsee Ylitornion kunnan alueella noin 20 km tuulivoima-alueesta koilliseen. Hurujärvi – Iso-Mustajärvi (FI1301909, SAC/SPA) Natura 2000 -suojelualue on kooltaan 310 ha, noin 10 km tuulivoima-alueen eteläpuolella. Tuulivoima-alueesta noin 20 km kaakkoon sijaitsee Sattavuoma (FI1301902, SAC) Natura 2000-suojelualue, joka on kooltaan 293 ha. Muita eri suojeluohjelman alueita sijaitsee alle 10 km etäisyydellä 9 kpl, joista yksi hankealueella. Näiden lisäksi Kontiovaaran tuulivoima-alueella sijaitsee neljä metsälain (1093/1996) 10 §:n mukaista erityisen tärkeää elinympäristöä.

Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen

Tuulivoima-alueella on havaittu tiukasti suojeltua tikankonttia. Luonnonvarakeskus toteaa, että esiintymän olemassa olo tulee varmistaa ja kartoittaa sekä huomioida voimaloiden sijoittelussa ja alueen rakentamisessa. Hankealueella sijaitsevien suojelualueiden ympärille tulee jättää riittävät suojavyöhykkeet. Muuttolintuselvityksen jälkeen tulee arvioida hankkeen sijoittuminen suhteessa isojen lintujen muutto- ja lentoreitteihin. Tornionjokivarsi on varsinkin laulujoutsenten muuttoreitti missä lepäilee ja liikkuu tuhansia joutsenia etenkin syksyisin.

Kontiovaaran hankealueen läheisyydessä sijaitsee useita tuulivoimahankkeita.

Tuulivoima-alueen rajasta 35 km etäisyydellä sijaitsee 15 muuta tuulivoimahanketta ja 2 toiminnassa olevaa tuulivoimapuistoa. Lähimpänä tuulivoima-aluetta sijaitsee Pietinvaaran ja Karhakkamaan tuulivoimahankkeet, jotka rajautuvat Kontiovaaran tuulivoima-alueeseen pohjois- ja kaakkoispuolelta. Alle 5 km etäisyydellä Kontiovaaran tuulivoima-alueen rajasta sijaitsee myös itäpuolella oleva Kummunmaan ja Repojätkän tuulivoimahanke, luoteispuolella olevat Reväsvaaran ja Koijumaan tuulivoimahankeet sekä koillispuolella oleva Harjunkorven tuulivoimahanke. Lisäksi alle 10 km etäisyydellä tuulivoima-alueen rajasta sijaitsee eteläpuolella toiminnassa oleva Kitkiäisvaaran tuulivoimapuisto, kaakkoispuolella sijaitsevat Martimon ja Haapamaan tuulivoimahankkeet.

Luonnonvarakeskus katsoo, että on ilmeistä, että mikäli kaikki hankkeet toteutuu, näin tiiviillä tuulivoimarakentamisella tulee olemaan merkittäviä yhdysvaikutuksia alueen eläimistöön. Arvio näistä yhdysvaikutuksista tulisi sisällyttää YVA-ohjelmaan maakotkan, saukon ja suurpetojen ja porojen kohdalla.

Vaikutukset poronhoitoon

Poronhoidollisesti Ylitornion Kontiovaaran tuulivoimalahankealue sijoittuu Lohijärven paliskunnan alueelle. YVA-ohjelmassa Lohijärven paliskunta ja poronhoidon rakenteet hankealueella on kuvattu pääpiirteittäin. Paliskunnan paikkatietoaineistojen (liiteri.ymparisto.fi) perusteella hankealue sijoittuu Lohijärven paliskunnan kevät- ja kesälaidunalueelle. Tarkkaa tutkimustietoa tuulivoiman vaikutuksista porojen käyttäytymiseen ja poronhoitoon on vielä vähän, mutta Ruotsissa tehdyt tutkimukset sekä poronhoitajien kokemukset viittaavat siihen, että keväällä vasonta-aikaan porot saattaisivat olla erityisen herkkiä tuulivoiman aiheuttamille häiriöille. Tuulivoimaloiden, sähkönsiirtolinjojen ja teiden lisäksi myös mahdolliset louhokset kiviaineksen ottoa varten todennäköisesti vaikuttavat haitallisesti alueen poronhoitoon. Vähintäänkin louhinta-aikana porot todennäköisesti välttävät niitä. Myös louhinta-ajan jälkeen ne pienentävät porojen käytettävissä olevia laidunresursseja ja voivat myös olla vaarallisia, erityisesti mikäli ne ovat liian jyrkkäreunaisia.

Poronhoitoon mahdollisesti kohdistuvien vaikutusten arviointimenetelmiä YVA-ohjelmassa on kuvattu ainoastaan hyvin yleisellä tasolla. YVA-ohjelmassa kuitenkin mainitaan mm. että "vaikutuksien arvioinnissa hyödynnetään kartta-aineistoja" ja "vaikutusten arvioinnissa hyödynnetään erityisesti paliskunnan kokemukseen perustuvaa tietoa porojen alueiden käytöstä ja eri alueiden merkityksestä paliskunnan toiminnan kokonaisuuden kannalta". Luonnonvarakeskus katsoo, että sekä kartta-aineistojen ja aikaisemman tutkimuksen hyödyntäminen on tärkeää ja että erityisesti paliskunnan kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen on keskeistä, sillä aiheesta on toistaiseksi vain vähän tutkimustietoa ja eri alueilla poronhoitokäytänteet voivat poiketa toisistaan merkittävästi. Luonnonvarakeskus näkee myös yhteisvaikutusten arvioinnin keskeisenä. Yhteisvaikutukset alueen poronhoitoon voivat mahdollisesti nousta erittäin suuriksi, mikäli useampi paliskunnan kevätlaidunalueelle sijoittuva suunniteltu tuulivoimahanke toteutuu.

YVA-ohjelman yleisosiossa mainitaan, että vaikutusten merkittävyyttä arvioidaan myös käyttäen IMPERIA-hankkeessa kehitettyä merkittävyyden arviointimenetelmää. Luonnonvarakeskus katsoo, että menetelmän hyvä puoli on se, että se tarjoaa tavan luokitella vaikutuksia systemaattisemmin. Tästä huolimatta arvioitsija joutuu viime kädessä itse tekemään arvion vaikutusten suuruudesta. Luonnonvarakeskus näkee, että ainakin poronhoidon osalta

Imperia-menetelmän käytössä on aikaisemmissa lausuntoprosesseissa ollut myös tiettyjä puutteita, jotka Luonnonvarakeskus haluaa nostaa esille.

Tietyissä tapauksissa Imperia-menetelmän pohjalta on arvioitu, että mitä suurempi paliskunta on, sitä pienempi on muutoksen suuruusluokka. Samoin hyvässä kunnossa olevat laitumet on joissain tapauksissa nähty paliskunnan herkkyyttä pienentävinä tekijöinä. On totta, että pieni paliskunta, jossa on heikkokuntoiset laitumet, kärsii suhteellisesti enemmän samankokoisesta tuulivoima-alueesta, kuin iso paliskunta, jossa on hyväkuntoiset laitumet. Täten, kun arvioidaan, kuinka kriittinen hanke (tai kaikki suunnitellut hankkeen yhteensä) on poronhoidon jatkuvuudelle koko paliskunnan tasolla, voi esitetty tarkastelutapa olla perusteltu. Toisaalta esim. poronhoidon bioekonomisen mallin tulokset osoittavat, että hyväkuntoiset laitumet voivat olla monin kerroin arvokkaammat poronhoidolle, kuin heikkokuntoiset. Täten tuulivoimarakentamisen aiheuttama absoluuttinen taloudellinen haitta voi olla selvästi suurempi paliskunnalle, jolla on hyvät laitumet, kuin paliskunnalle, jonka laitumet ovat huonossa kunnossa, vaikka suhteellinen haitta olisikin pienempi. Se kuinka ison suhteellisen tai absoluuttisen haitan maankäyttöhanke tuottaa paliskunnalle on tapauskohtaista, eikä sitä voi suoraan johtaa paliskunnan maapinta-alasta, hankealueen suhteellisesta osuudesta paliskunnan laidunalasta tai paliskunnan laidunten kunnosta.

Luonnonvarakeskus näkee, että Imperia-menetelmää mukailevan paliskuntatasoisen tarkastelun ohella on tärkeää tarkastella myös hankealuetta ja sen välitöntä lähiympäristöä itsessään, sillä porotalouden kokema haitta ei välttämättä pienene, vaikka paliskunnan hallinnollisen alueen pinta-ala kasvaa. Paliskunnat jakautuvat usein sisäisesti eri työporukoihin, tokkakuntiin ja siidoihin. Luonnonvarakeskus näkee, että paliskunnan kokoon suhteutettujen haittojen ohella on hyvä pyrkiä arvioimaan myös paliskunnan kokemaa absoluuttista esim. taloudellista haittaa sekä paliskunnan eri alueisiin (tai työporukoihin) kohdistuvaa haittaa. Tähän ei kuitenkaan tällä hetkellä ole olemassa menetelmää, eikä arvioiden pohjaksi ole saatavilla yksiselitteisiä tutkimustuloksia, joten arvioi jää vain suuntaa antavaksi. Imperia-menetelmään liittyvistä puutteista huolimatta, Luonnonvarakeskus näkee, että sen käyttäminen on perusteltua ja että se täydentää muita arviointimenetelmiä.

Kokonaisuudessaan YVA-ohjelmasta ei Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan pysty täysin arvioimaan, miten vaikutusten arviointi tullaan poronhoidon osalta tekemään, vaan YVA-selostuksen toteutus jää hieman epäselväksi. YVA-ohjelmassa on kuitenkin mainittu keskeiset asiat, joihin vaikutusten arvioinnissa tulisi ja tullaan kiinnittämään huomiota. Näitä ovat mm. kokonaisvaikutusten arviointi, poronhoitajien tiedon yhdistäminen karttatietoon ja tieteelliseen tietoon, vaikutusten arviointi poronhoidon kokonaisuuden (laitumet, porojen liikkuminen, poronhoitotyöt) kannalta ja Paliskuntain yhdistyksen oppaan hyödyntäminen. Näiden lisäksi Luonnonvarakeskus korostaa, että on keskeistä huomata, että tuulipuistohankkeen vaikutukset voivat kohdistua paliskunnan eri osiin ja osakkaisiin eri tavoin, ja täten arvioinnissa on huomioitava vaikutukset paitsi koko paliskuntaan myös sen eri alueisiin, osakkaisiin ja ryhmiin. Tällöin myös yhteisvaikutusten arviointi on keskeistä, sillä eri alueiden merkitykset poronhoidolle saattavat muuttua tulevaisuudessa. Luke painottaa, että vaikutusten arvioinnissa tulee keskittyä laaja-alaisesti poronhoidon kannalta keskeisiin tekijöihin ja käydä tiivistä vuoropuhelua paliskunnan kanssa koko prosessin ajan.

3 Lausunnon tiivistelmä

Hankealueella sijaitsevien suojelualueiden ympärille tulee jättää riittävät suojavyöhykkeet. Muuttolintuselvityksessä tulee arvioida hankkeen sijoittuminen suhteessa isojen lintujen muutto- ja lentoreitetteihin Tornionjokivarressa. Arvio alueen tuulivoimahankkeiden yhdysvaikutuksista tulisi sisällyttää YVA-ohjelmaan maakotkan, saukon ja suurpetojen ja porojen kohdalla. YVA-ohjelmasta ei pysty täysin arvioimaan, miten vaikutusten arviointi poronhoitoon käytännössä toteutettaisiin YVA-selostuksessa. YVA-ohjelmassa on kuitenkin mainittu keskeiset asiat, joihin arvioinnissa tullaan kiinnittämään huomiota. Näitä ovat mm. kokonaisvaikutusten arviointi, poronhoitajien tiedon yhdistäminen karttatietoon ja tieteelliseen tietoon, vaikutusten arviointi poronhoitoon kokonaisuudessaan ja Paliskuntain yhdistyksen oppaan hyödyntäminen. Näiden lisäksi tuulivoimahankkeen vaikutukset voivat kohdistua paliskunnan eri osiin ja osakkaisiin eri tavoin, ja täten arvioinnissa on huomioitava vaikutukset paitsi koko paliskuntaan myös sen eri alueisiin, osakkaisiin ja ryhmiin. Tällöin myös yhteisvaikutusten arviointi on keskeistä, sillä eri alueiden merkitykset poronhoidolle saattavat muuttua tulevaisuudessa. Lisäksi Luke painottaa, että vaikutusten arvioinnissa tulee keskittyä laaja-alaisesti poronhoidon kannalta keskeisiin tekijöihin ja käydä tiivistä vuoropuhelua paliskunnan kanssa koko prosessin ajan. Myös haittojen lieventämisen ja korvaamiseen sekä vaikutusten seurannan mahdollisuuksista tulisi aktiivisesti neuvotella alueen poronhoitajien kanssa sekä huomioida mahdolliset yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 07.04.2025 klo 13:07:58.

Lausunnon valmistelija(t):

Esa Huhta

Antti Pekkarinen

Liitteet:

Tiedoksi: